

שבועות מזח-מט

שווערד

1. רש"י שבועות דף מח/א

נתחייב מלוה שבועה - שלא התקבל כלום שהנפרע מן היתומין אפי' בשטר צריך שבועה ואין אדם מוריש ממון שהוא מחויב עליו שבועה לבניו לפי שאין הבנים יכולים לישבע שבועה זו שנתחייב אביהם:

2. בעל התרומות (שער יד: ח"ב, ג):

ע"ש: [שכל ממון שאין אדם יכול לגבות אלא בשבועה אינו זוכה בה עד שישבע. וכשמת ולא השבע עדיין, המלוה אינו יכול להורישו מכיון שעדיין לא זכה בממון זה.]

3. חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף מח/א

כתב הרמב"ן ז"ל דנראה דאפי' לרב ושמואל הני מילי יתומין מן היתומין אבל יתומין מן הלקוחות גבי שבועת היורשין, משום דליכא למימר כבר נתחייב מלוה שבועה ללקוחות, שאין המלוה נתחייב שבועה עד שיעמוד עם הלקוחות בדין דאפשר שיפרע מן הלוה עצמו מנכסים בני חורין, משא"כ ביתומין מן היתומין דמיד שמת ליה אי אפשר לו למלוה ליפרע אלא בשבועה, ואלא מיהו אם עמד מלוה בדין עם הלקוחות ומת בכי האי ודאי לרב ושמואל פקע, לפי שכבר נתחייב מלוה שבועה ללקוחות ואין אדם מוריש שבועה לבניו...

וכתב הרב אלברצילוני ז"ל דיתומין שחייבין לישבע שלא פקדנו אבא אם לא הספיקו לישבע עד שמתו אין בניהם נשבעין והפסידו כרב ושמואל...

4. ריטב"א על מסכת שבועות דף מח/א

וכת' הרב אלברצילוני ז"ל שאם מתו היתומים קודם שישבעו שבועת היורשין שאין בניהם נשבעין והפסידו מדרב ושמואל ושכן הסכימו כולו רבוותא ז"ל ר' הרמב"ן כתב עליו הואיל וקבלה נקבל אבל משורת הדין כיון שהא עיקר דהא כולה שבועה חדא טכסיסא היא וכן דעת מורי הרא"ה ז"ל שנשבעין שבוע' היורשין ונוטלין ולא לחוש לסברא זו חוץ מכבודם וכן המנהג

5. דברי הרות [מהדורא חמישאה]

ז. מה שאמרו חז"ל [שבועות מ"ח ע"א] יפה כח הבן מכת האב. אמרתי בעה"י תחת אחת השיחים בד"ת. על פי הנודע בשם זקניי הה"ק המפורסם מראפשיץ ז"ע (בעל זרע קודש) כשמברכים שהזיו"ג יעל"ה יפ"ה היינו שלעתיד לבא ב"ב ביום ההוא יהי"ה היינו במקום הוא"ו של שם הוי"ה יהיה עוד יו"ד שני וממילא יעלה מספר הוי"ה אדנ"י שהוא כעת צ"א ואז יעלה מספר יפ"ה (צ"ה) וז"ש שהזיו"ג (יהי"ה אדנ"י) יעלה (במספרו) יפ"ה עכד"ק והדברים עתיקין. והנה הבטיחנו יתברך שמו וכן תקנו אנשי כנה"ג בברכה ראשונה בתפלתנו "וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם" כי אם נבוא לבקש שיקיים ית"ש הבטחת הגאולה בימינו בשביל זכות עצמנו אזי הרי זה חשש גאווה וקטרוג ועיון תפלה אשר בוטח בזכותו. או בכונת תפלתו. וכבר כתבנו מזה במקום אחר. מה שאין כן כשתולה רק בזכות אבותיו וז"ש יפ"ה (שנזכה ליחוד הלז בכיאת גואל צדק ב"ב כנ"ל הוא מסוגל כשנלך בדרך) כח הבן (שיומשך) מכת הא"ב (היינו וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם בזכות אבות) כנ"ל:

6. רמב"ן על שבועות דף מח/א

אם איתא איתא אלמא מספקא ליה והא אמר רב יוסף בר מניומי עבד רב נחמן עובדא יחלוקו. כבר פירשתי דרב נחמן ודאי לא ס"ל דר' אבא דכל מאן דסבר לה לדר' אבא סבר הכא חזרה שבועה למחויב לה ולא הוה אמר יחלוקו, וכיון דרב נחמן לא ס"ל כר' אבא אי ס"ד איתא לדרב ושמואל דמי שמחוייב שבועת הנוטלין שאינו יכול לישבע מפסיד ואפילו במקום הראוי ליטול מן התורה, היכי אמר יחלוקו הא ודאי הוה ליה למימר מתוך שאינו יכול לישבע אינו נוטל, אלא ש"מ דס"ל בעלמא כל שאינו יכול לישבע וליטול אוקמיה אדאורייתא אעיקר דיניה, והכא כיון דעיקר דיניה נמי שבועה היא חולקין אלמא דליתא דרב ושמואל:

7. ריטב"א על מסכת שבועות דף מח/א

ההוא דשכיב ושבק ערבא וכו' והו"ל מת ליה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה אטו ערבא לאו בתר יתמי אזיל. פירוש כי עיקר החוב על היתומים הוא וכיון שנפטרו הם שהם כלוה עצמן נפטר הערב ואפילו הוא ערב קבלן דערב במקום יתמי קאי אע"פ שהוא קבלן

8. רמב"ן על שבועות דף מח/ב

ואסיקנא כיון דלא אתמר הלכתא בהדיא כרב ושמואל ולא כר' אלעזר דיינא דעבד כרב ושמואל עבד דיינא דעבד כר' אלעזר עבד: כתב רבינו האי גאון זצ"ל מנהג הראשונים מאחרי סתימת התלמוד לדון כרב ושמואל שאין אדם מוריש שבועתו לבניו

ופירש בהלכות פסוק דינא דאיפסיק במעבד רבנן כסדר הזה ואנחנו ככה מנהגנו לדון כרב ושמואל ואע"ג דאמר רב חמא דינא דעבד כר' אלעזר עבד לא משגחינן בהאי סברא אלא שדעתנו כדעת ראשונים לעשות כרב ושמואל שאין אדם מוריש שבועה לבניו:

9. רשב"א על שבועות דף מח/ב

האי דינא דעביד כר"א עביד. מהכא איכא למשמע דאם קדמו יתומין ותפסי לא מפקינן מיניהו, וכן כתבו מקצת מרבתינו הצרפתים ז"ל, אבל הר"י הלוי ז"ל כתב שרבנו האי גאון ז"ל כתב דמנהג ראשונים לדון כרב ושמואל, והא דאמרינן האי דינא דעביד כר"א עביד ליתא ולא סמכינן עלה, והרב אלפסי ז"ל פסק כמ"ד דמאן דעביד כר"א עביד:

• בתומים (קח:יא): שאם קדמו היתומים ותפסו אין מוציאין מידם משום דעביד איניש דינא לנפשיה, ועבד כר"א, ומאי דעבד עבד

10. הרא"ש על שבועות פרק שביעי - סימן יב

אמר רב חמא השתא דלא איתמר הלכתא לא כרב ושמואל ולא כרבי אלעזר האי דינא דעבד כרב ושמואל עבד דעבד כרבי אלעזר עבד. אע"ג דאיתמר בהאי לישנא אין הדין בשניהם שוה אלא מדאמר רב נחמן הבו דלא לוסיף עלה וכן רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורמי בר חמא ורבא דאמוראי בתראי נינהו וסברי הכי הבו דלא לוסיף עלה שמעינן דסברי אע"ג דלית הלכתא כרב ושמואל ללמוד מדין זה דבר אחר הדומה לו מכל מקום בדין זה לא רצו לבטל דבריהם ולכתחלה עבדינן כוותיהו וכרבי אלעזר לא עבדינן לכתחלה ודינא דעבד כרבי אלעזר עבד ולא מהדרינן עובדא

11. ספר נתיבות המשפט - סימן צג

[א] בטענת שמא. ודוקא בטענת שמא, אבל בטענת ברי כיון שיש להנתבע חזקה דאין אדם מעיז אינו יכול להשביע שבועה חמורה רק השבועת היסת, אם לא שיש לו עליו שבועת השותפות מכה טענת שמא יכול לגלגל ג"כ אטענת ברי כדמוכח בסעיף י"ב.

12. תוספות רא"ש על שבועות דף מט/א

איכא בינייהו לפתוח לו. ודוקא בשבועה דרבנן נחלקו אבל בשבועה דאורייתא מודה רב חסדא, דגלגול שבועה ילפינן מסוטה ובלא תביעת הבעל הכהן משביעה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר:

13. ספר ר"י מיגאש על שבועות דף מט/א

פיסקא והשביעית משמטת את השבועה. ודייקינן עלה בגמרא, מנא הני מילי, אמר רב גידל אמר רב דאמר קרא (שם) וזה דבר השמטה שמוט וגו' אפילו דיבור משמט. פירוש, ואף על פי שאינו חוב ממון דקרינא ביה לא יגוש אלא חוב שבועה, אפילו הכי משמט, דחוב שבועה נמי לא יגוש קרינא ביה, דהא נקיט ליה ואמר קום אישתבע לי:

14. ריטב"א על מסכת שבועות דף מט/א

וזה דבר השמיטה אפילו דבור משמט וקי"ל דהאי קרא הא אוקימניה בפרק השולח לומר שצריך המלוה לומר משמט אני וי"ל דתרווייהו דבר השמטה אתא להא דהכא דשמטה משמטת אפילו דבור של שבועה ודבר שמוט שיאמר המלוה משמט אני כהיא דהתם כנ"ל:

15. שו"ת רדב"ז חלק ד סימן ריד

(אלף רפה)... עוד ילמדנו רבינו על הא דתנן השביעית משמטת את המלוה [ואת השבועה] ואמרינן עלה. מה"מ אמר רבא דאמר קרא וזה דבר השמטה ואפילו דבור משמט. והרמב"ם ז"ל יליף לה מדכתיב לא יגוש מ"מ לא לשלם ולא להשבע:

תשובה... ולענין השמטת השבועה על הראיה שמביא הגמרא יש קושיא גדולה דהא מפקינן להאי קרא לענין שצריך לומר לו משמט אני שנאמר וזה דבר השמטה. לפיכך נראה לי דמתוך קושיא זו מפרש הרב דהא דאמרינן בגמרא דאמר קרא וזה דבר

השמטה רישיה דקרא נקיט ואסיפיה דקרא סמיך דכתיב לא יגוש את רעהו מכל מקום. והא דאמרינן ואפילו דיבור משמט לאו ממלת דבר ילפינן דהא אפיקנא לדרשא אחריתי. אי נמי הכי אורחיה דגמרא דנקיט הדרשא יותר פשוטה אבל לעולם אלא יגוש סמיך וזה נכון לדעת הרב ז"ל. אבל דע שיש שטה אחרת דתרתוי מפקינן מהאי קרא דהא כתיב וזה דבר השמטה שמוט והטל מלת דבר ביניהם ודרוש הכי וזה דבר השמטה אפילו דבור משמט ודרוש ביה נמי הכי וזה דבר שמוט צריך שיאמר לו משמט אני אם בא להחזיר לו חוב.

ואם תאמר מלוה אין כאן שבועה אין כאן ומאי איצטריך קרא למעוטה. ויש לומר דמשכחת לה שתבעו מנה מלוה והודה בחמשים וכפר בחמשים. החמשים של הודאה השמיטה אותם שביעית החמשים של כפירה לא השמיטה אותם כיון שכפר קודם השביעית

סלקא דעתך אמינא כיון שלא השמיטה הנ' של כפירה לא השמיטה השבועה שהוא חייב עליהם קמ"ל וזה דבר השמטה אפילו דיבור משמט וטעמא דכיון דהשמיטה הנ' של הודאה אין כאן הודאה אלא כופר בכל ופטור כך העלה הר"ן ז"ל. אבל אני חוכך

בטעם זה דאם כן אחר שנתקנה שבועה /שבועת/ היסת בכופר בכל אם כן לא תשמט השביעית שבועת כופר בכל לפיכך נראה לי דגזרת הכתוב הוא שכל שבועה תשמט אותה השביעית ותו לא מידי. והנראה לעניות דעתי כתבתי:

16. רשב"א על שבועות דף מט/א

ואני תמיה שבועת מודה מקצת דמלוה פשיטא דהא אתיא שביעית אפקעתא למלוה ואם ממון אין כאן שבועה אין כאן ולמה לה קרא דוזה דבר השמיטה. וסובר הייתי לומר דכל ממון שכופר בו אינו משמט לפי שאינו בלא יגוש ולפיכך כיון שכפר זה במקצת ונתחייב שבועה עליו לא תשמטנו שביעית, דאילו הודה בו חייב ולפיכך אינה משמטתו שביעית ולא תשמיט את השבועה, אתא קרא להגיד דאף השביעית משמטת השבועה דאף השבועה בכלל לא יגוש דהא אמר ליה קום אשתבע לי. אלא דקשיא לי מדאמרינן לעיל לזה ממנו ערב שביעית ולמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס אין מגלגלין דאתיא שביעית ואפקעתה לשבועה, כלומר דממון אין כאן אע"פ שכופר בו, ונוכל לאוקמא כשלא תבעו וכפר בו קודם השביעית, וצריך לי עיון:

17. ספר מנחת חינוך - מצוה תעז - אות יג

וכמו ששמיטה משמטת חוב כך משמטת שבועה, שאם היה חייב איזה שבועה על חוב ועברה השמיטה, פטור מהשבועה, דלא יגוש מכל מקום, בין ממון בין שבועה. ואם כפר בחוב ועברה עליו שמיטה ועדיין הוא בכפירתו, ולאחר שמיטה הודה או באו עדים, אינו משמט, כך היא דעת הרמב"ם כאן ה"ח. נראה אף דלא נשבע רק כפר אינו משמט. והראב"ד הקשה עליו, היאך שביעית משמטת שבועה כיון דאם יודה ישלם. ובעל התרומות כתב דהוא גזירת הכתוב דאינו נשבע אף דחייב לשלם. והר"ן [שבועות ל"ב ע"ב בדפי הרי"ף ד"ה ושביעית] כתב דהמשנה מיירי במודה במקצת, ונתחייב שבועה קודם סוף שמיטה ועברה שמיטה, כיון דחלק ההודאה נשמט אף דחלק הכפירה לא נשמט על כל פנים אינו מודה במקצת על כן אינו נשבע. ולא זכיתי להבין דברי הר"ן, דלא מצינו במודה במקצת ונתחייב שבועה ואחר כך שילם חלק ההודאה או מחל דלא יתחייב שבועה דהוי ליה ככופר הכל, דזה אינו, רק בשעת הודאה שאומר הילך והוא כופר הכל בשעת התביעה, אבל אם הודה במקצת ולא אמר הילך בשעת התביעה, אפילו שילם המקצת קודם שפסקו לו שבועה ומכל שכן לאחר שפסקו לו שבועה, לא מצינו שיפטר מהשבועה, עיין בס' פ"ז, א"כ כאן דנפסק לו שבועה ואחר כך נפקע חלק ההודאה נראה דודאי לא נפקעה השבועה מטעם כופר הכל. וצ"ע.

18. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת כתובות דף צ/א

(שכב) דף צ'. כתב הר"ן שלהי שבועות בהא דילפינן מקרא דשביעית משמטת שבועה דאירי במודה במקצת דשביעית משמטת מה שהודה, ואף דמה שכפר לא נשמט מכל מקום פטור משבועה דהוא כופר הכל, ומקשין כיון דכבר נתחייב שבועה, לא עדיף הא דנפטר ע"י שמיטה מאילו שילם מה שהודה דצריך לישבע על השאר, ועוד אי מיפטר מטעם כופר הכל לא איצטרך קרא דשביעית משמטת שבועה, ונראה דודאי החיוב שנתחייב לישבע קודם שביעית, גזה"כ דפטור דנשמט בשביעית, אבל כיון דממון הכפירה לא נשמט א"כ למה לא יתחייב עתה בחיוב חדש לישבע, ולזה כתב הר"ן דעכשיו אי אפשר לו להתחייב בחיוב חדש דהוא כופר הכל, ולפי"ז בשבועת ע"א כיון דהממון לא נשמט יתחייב עתה לישבע, אלא דיש לחקור אם הוא דוקא כשיעיד העד מחדש אחר שביעית, או דסגי בעדותו שהעיד קודם שביעית, דהגדתו קיימת גם עכשיו, ומה יוסיף בהגדתו השניה יותר ממה שהגיד, ולא דמי למ"ש בשו"ת הרא"ש כלל י"א סימן ב' בנשבע להכחיש העד שצריך להעיד עליו לפוסלו, התם הטעם משום דבשעה שהעיד בתורת בע"ד אינו נאמן כמ"ש שם:

פרק ז

19. המאירי על מסכת שבועות דף מט/א

[שומר חנם] ומ"מ בפשיעה חייב ולא חשש להזכיר חוץ מן הפשיעה מפני שאינה מצויה או מפני שהוא כמזיק בידים ואינו בכלל שמירה פחותה

20. ספר ר"י מיגאש על שבועות דף מט/א

מתניתין, ארבעה שומרין הן וכו' אמר לשומר חנם וכו' עד זה הכלל כל המשנה [מחובה לחובה ומפטור לפטור לחובה פטור ומחובה לפטור חייב]. פירוש, מחומש ואשם, **לפי שלא חייבה תורה חומש ואשם אלא למי שהיה חייב לחבירו ממון וכפר בו ונשבע לשקר והודה אחר כך**, דכתיב (ויקרא ה, כא כד) וכחש בעמיתו בפקדון וגו' או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו ואת אשמו יביא וגו', אבל מי שהיה חייב מדרך זה וחייב עצמו מדרך אחרת, או שהיה פטור מדרך זו ופטר עצמו מדרך אחרת, וכל שכן אם היה פטור וחייב עצמו ונשבע לשקר והודה אינו חייב על כך חומש ואשם, הילכך שומר חנם שנשבע לשקר ואחר כך הודה לעולם אינו חייב חומש ואשם, אלא אם הודה שאכלו, לפי שפטור הוא על הכל ואינו חייב אלא בשאכלו:

וא"כ שומר שכר שנשבע לשקר ואחר כך הודה אינו חייב חומש ואשם, אלא אם טען שמת או נשבר או נשבה, והודה אחר כך שנגנב או שאבד או שאכלו, לפי שחייב הוא בגניבה ואבידה וכל שכן שאכלו והרי פטר עצמו במתה ושבורה ושבויה, שואל לעולם אינו חייב חומש ואשם אלא באיני יודע מה אתה שח בלבד, לפי שחייב הוא על הכל ואינו יכול לפטור עצמו אלא באיני יודע מה אתה שח בלבד:

ואם תשאל, והרי יכול לפטור עצמו במתה מחמת מלאכה. ואם כן אמאי לא קתני במתניתין לענין שואל היכן שורי אמר לו מת מחמת מלאכה, והוא שמת שלא מחמת מלאכה או שנשבר או שנשבה או שנגנב או שאבד, משביעך אני ואמר אמן חייב כדקתני בענין איני יודע מה אתה שח:

יש להשיב, דמתניתין חזא מתרי אנפי נקט, וכיון דקתני איני יודע מה אתה שח ממילא שמעת דהוא הדין נמי לטענת מתה מחמת מלאכה דתרוייהו פוטר עצמו בהן ונינהו, אי נמי היינו טעמא דלא קתני מתה מחמת מלאכה משום לא איכפל תנא לאפלוגי במיתה וכל שכן מתה מחמת מלאכה דלא שכית היא:

21. תוספות רא"ש על שבועות דף מט/א

שומר חנם והשואל נקטיניהו גבי הדדי משום דשומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל, ש"ח נשבע על הכל פירוש על כל מה שכתוב בפסוק גניבה ואבידה מתה שבויה ושבורה וכן שואל, אבל פשיעה לא כתיבה בשומרים לחיובא וכן מתה מחמת מלאכה לא כתיבא לפטורא:

22. ספר קצות החושן סימן רכו ס"ק יא

כל שומרי שכר אם שמרו כראוי נוטל שכרו, ואם נגנב או נאבד ולא שמרו כראוי משלמין דמי החפץ ומפסידין שכרן.

- [דשכר בא בשביל השמירה (ולא שמר), והשכר לא מפני שחייב בגניבה ואבידה]

23. ריטב"א על מסכת שבועות דף מט/א

השומרין זה הכלל. פירוש זה הכלל סימנא בעלמא הוא כההיא דמסכת מגילה ולא דאתא לרבוויי מידי דהא פריש בארוכה כולהו פרטי והיינו דלא בעי בגמרא לאתויי מאי:

24. ספר תורת חיים על שבועות דף מט/ב

זה הכלל כל המשנה מחובה לחובה וכו'. במשנה דירושלמי לא גרסינן זה הכלל קמייטא אלא בתרייתא לחודא זה הכלל כל הנשבע להקל וכו' דלכאורה משמע דתרוייהו חד מלתא ונינהו ושמא יש לומר דהא דקאמר זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו חייב משום דקיימא לן מתנה עליו שומר שכר להיות פטור מגנבה ואבדה כגון שאר כל השומרין יכולין להתנות עליהם כפי רצונם והיינו דקאמר זה הכלל כל הנשבע להקל על עצמו חייב שאם התנה עליו שומר שכר להיות פטור מגנבה ואבדה ולהתחייב באונסין ונאנסה והוא טוען שנגנבה ונשבע על כך אע"ג דמשנה מפטור לחובה אפילו הכי חייב כיון דנשבע להקל על עצמו ואם נגנבה וטעין שנאנסה ונשבע על כך אע"ג דמשנה מחובה לפטור כיון דנשבע להחמיר על עצמו פטור וכן כל כיוצא בזה:

25. תוספות רא"ש על שבועות דף מט/ב

ד' שומרים הם ודיניהם שלשה. אע"ג דשוכר פטור במתה מחמת מלאכה וש"ש חייב, אין זה קרוי חילוק דין דאין ש"ש עושה בה מלאכה שאם עשה בה מלאכה נקרא גולן וחייב באונסין ואין עליו יותר דין שומר שכר: